

ORIZONT

REVISTĂ A UNIUNII
SCRIITORILOR DIN
ROMÂNIA

SERIE NOUĂ, 32 PAGINI

30 IANUARIE 2009

NR. 1 (1516),

ANUL XXI

1 LEU

Editată în colaborare cu
Centrul pentru Dialog
Multicultural "Orizont"

www.revistaorizont.ro

FAMILIA ȘORA

16-18

Număr realizat cu sprijinul Consiliului Local al Municipiului Timișoara

LORENZO RENZI MAGNIFICII LIMBII ROMÂNE

Cu foarte puțin timp în urmă m-am reîntors la *Miorița*, pentru că un ziar local de aici, din Padova, a publicat o știre cu privire la înmormântarea unei tinere victime a unui omor, celebrată sub formă de nuntă, ceea ce trimite tocmai la tema din *Miorița*, așa cum a fost analizată de mari cercetători români, printre care și Eliade. Este eliadiană în mod special ideea că teme riturilor pot să-și piardă influența în cultura modernă, unde mitul arhaic nu mai are rolul central pe care îl avea în societatea tradițională, însă nu dispar. Mi s-a părut că se întrevăde aici o renaștere a acestuia. Am scris un scurt articol în acest sens, interpretând acest fapt prin prisma ideilor lui Eliade, o personalitate a culturii române a cărei importanță se menține constantă în timp.

4-5, 13

MARIANA SORA PĂGINI INEDITE

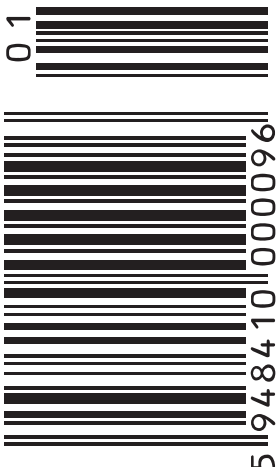
În adolescență ce puternic a fost gustul de evadare, dacă ni s-ar fi spus atunci cât de demoralizatoare poate fi nostalgia, n-aș fi putut să cred, fiindcă n-aș fi găsit ce aș putea regreta. Mă visez acasă. Mă văd umblând din cameră în cameră, în bucătărie, la pian, la radio, la masa de scris, în fotoliu citind, la masă duminică și pe mama, mereu aș zice aproape ispititoare, dulce, tânără, veselă, cum așa de rar o mai văd și mi-e frică s-o mai pot vedea. Dacă aș putea printr-un gest care să nu ceară atâta efort ca pregătirea unei călătorii, decizia, decizia mai ales, aș zbura la ea, ca pe urmă să plâng după trei zile că nu mai sunt cu Mihai. Până acum asta e războiul pentru mine, nerăbdare care mă arde, nostalgie și un dor, un dor de mama. (9 oct. 1939)

16-18

CRONICI ȘI RECENZII LA VOLUME DE:

NICOLAE MANOLESCU
LIVIUȘ CIOCÂRLIE
GABRIEL LIICEANU
ADRIAN POPESCU
STELIAN TĂNASE
ALEXANDER BAUMGARTEN
ALEXANDRU RUJA
JOSE SARAMAGO
GILLES LIPOVETSKY

2-13

MAGNIFICII LIMBII ROMÂNE

LORENZO RENZI

UN TÂNĂR SEPTUAGENAR

Un "puer senex", astfel a fost numit de către colegi Lorenzo Renzi, profesor de Lingvistică și Filologie romanică la Universitatea din Padova, cu ocazia aniversării vârstei de șaptezeci de ani și a prezentării, în data de 13 ianuarie, în cadrul festiv al celei de a 1584 reuniuni a Cercului Filologico-Lingvistic Padovan, a volumului *Le piccole strutture. Linguistica, poetica, letteratura (Micile structuri. Lingvistică, poetică, literatură)*, Bologna, Il Mulino, 2009, îngrijit de Alvisè Andreose, Alvaro Barbieri, Dan Octavian Cepraga, cu o lungă "Tabula gratulatoria" în deschidere.

La prestigioasa editură Il Mulino din Bologna, cu care a colaborat și în calitate de consultant științific, Lorenzo Renzi a publicat, de asemenea: *Come leggere la poesia. Con esercitazioni su poeti italiani del Novecento* (1985) – *Cum se citește poezia*, Constanța, Pontica, 2000, traducere de George Popescu; *Nuova introduzione alla filologia romanza* (în colaborare cu Giampaolo Salvi, 1985, republicată de mai multe ori, cu modificările și completările ulterioare); *Grande grammatica italiana di consultazione* (cu Giampaolo Salvi și Anna Cardinaletti, în trei volume distincte apărute între 1988 și 1995, ulterior retipărite de mai multe ori); *Proust e Vermeer. Apologia dell'imprecisione* (1999) – volum finalist al premiului Viareggio, care a cunoscut și versiunea românească, *Proust și Vermeer. Apologia impreciziei*, Cluj-Napoca, Clusium, 2006, traducere de Gabriela Lungu; *Manuale di linguistica e filologia romanza* (în colaborare cu Alvisè Andreose, 2003) și *Le conseguenze di un bacio. L'episodio di Francesca nella 'Commedia' di Dante* (2007).

Volumul de 720 de pagini *Le piccole strutture. Linguistica, poetica, letteratura* reunește cele mai importante studii – apărute de-a lungul timpului în diverse reviste, acte a varii congrese ori în volume miscelane – studii care acoperă întreaga activitate de cercetare a unui autentic maestru al filologiei, actualmente vicepreședinte al Société de Linguistique Romane, și stă sub semnul simbolic al "întâlnirii": întâlnirea cu diferite limbi și oamenii care s-au îndeletnicit cu ele, în eseu autobiografic inițial – *L'autobiografia linguistica in generale, e quella dell'autore in particolare, con un saggio di quest'ultima (Autobiografia lingvistică în general și cea a autorului în particular, cu un eseu despre cea din urmă)* – în care autorul își rememorează experiențele lingvistice din copilărie și primii anii ai formării la Vicența, orașul său natal situat în nord-estul Italiei, precum și contactul cu cele două limbi străine care au avut un rol semnificativ în viața și activitatea sa de cercetare – germana și româna, cărora li se adaugă friulana; întâlnirea, apoi, cu personalități de marcă – pe care le-a cunoscut personal sau prin intermediul operei pe care au lăsat-o – în partea finală: *Occasioni (Ocazii)*. Este vorba despre Gianfranco Folena, renumit lingvist și filolog, profesor la Universitatea din Padova, Ramiro Ortiz – "un caz rar de profesor care și-a împărțit viața și activitatea didactică între două țări, România și Italia" (a predat literatură italiană la Universitatea din București timp de douăzeci și trei de ani, din 1909 până în 1932, apoi filologie romanică la Universitatea din Padova, din 1933 până în 1947, anul dispariției sale, perioadă în care a ținut și un curs anual de literatură română în cadrul cursului de filologie romanică), Mircea Eliade, Emil Cioran, Constantin Noica, Maurice Molho.

În încheiere găsim și un interesant *Diario di Romania (Jurnal din România)* din anii 1990 și 1997, în care, în peregrinările și reflecțiile autorului, se întâlnesc Ana Blandiana, Romulus Rusan, Mircea Dinescu, Adrian Marino, Marian Papahagi, dar și, din perspectiva disidenței, Paul Goma.

La început se distinge figura lui Alexandru Niculescu, grație căruia, în 1963, pe când acesta era profesor invitat de lingvistică românească la Institutul de Romanistică al Universității din Viena, Lorenzo Renzi a început să studieze limba română și să se apropie de cultura acestui spațiu. Alexandru Niculescu a devenit apoi "unul din marii prieteni ai vieții mele, poate cel mai mare", căruia "îi datorez și impulsul decisiv de a mă ocupa de lingvistică", după cum însuși mărturisește, adăugând, mai departe: "am dezvoltat față de limba română o sensibilitate pe care o am numai pentru franceză, însă nu am dobândit-o în cazul altor limbi pe care le-am studiat și le cunosc: germana, engleza și spaniola".

În acest cadru reflexiv-evocativ se situează seria de texte de specialitate reprezentative pentru amploarea intereselor științifice ale autorului, de la literatură (poetii provenșali, Dante, Petrarca, Eugenio Montale și Paul Verlaine) la lingvistica romanică și istoria limbii până la antropologia literară și folclor, în special cel românesc: în secțiunea *Sui canti popolari romeni (Despre cântecele populare românești)*. În toate aceste domenii, Lorenzo Renzi a dat contribuții fundamentale caracterizate printr-o viziune de largă respirație, în care fiecare temă de analiză se leagă de alte contexte și tradiții culturale, în ansamblul cărora cultura română a ocupat întotdeauna un loc privilegiat.

În interviul care urmează am încercat să parcurgem câteva dintre momentele cele mai semnificative ale complexei activități de românist a profesorului și cercetătorului Lorenzo Renzi, *doctor honoris causa* al Universității din București, al Universității "Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca, al Universității "Alexandru Ioan Cuza" din Iași și al Universității de Vest din Timișoara, unul dintre cei mai laborioși promotori ai culturii române în Italia, în diversele sale forme de manifestare. (AFRODITA CIONCHIN)

Afrodita Cionchin: Domnule Profesor, sunteți unul dintre cei mai importanți romaniști și româniști din Italia. În sfera romanisticii, principalele dumneavoastră direcții de cercetare vizează, pe de o parte, etnografia și folclorul românesc – încă de la primul volum, *Canti narrativi tradizionali romeni. Studio e testi, Firenze, Olschki, 1968* – și, pe de altă parte, studiile de lingvistică românească pe care le-ați publicat în reviste și volume de specialitate din Italia și România. V-aș întreba, în primul rând, ce loc ocupă romanistica în ansamblul preocupărilor dumneavoastră științifice și, deopotrivă, în traiectul dumneavoastră uman și cultural?

Lorenzo Renzi: Producția mea privind limba și literatura română este strict legată de autobiografie, așa cum, de altfel, cred că se întâmplă în multe cazuri, în ceea ce privește activitatea multor oameni de studiu. Aș începe, așadar, prin câteva elemente succinte de autobiografie: am fost în România în 1968-69, pentru aproximativ un an, cu o bursă de studiu, care s-a prelungit apoi, și în această perioadă am ales un subiect așa cum astăzi se alege o temă pentru teza de doctorat. Pe atunci, doctoratul nu exista în Italia, ideea mea și a profesorului care îmi coordona studiile – Gianfranco Folena – care acorda o mare importanță studiului limbii române între celelalte limbi romanice și dorea ca eu să mă orientez în această direcție – așadar, ideea noastră era aceea de a face o monografie a unei teme care să fie legată de română. Am făcut cercetări, am cerut sfaturi și, în cele din urmă, m-am oprit asupra cântecelor populare românești. Nu a fost o alegere scontată, dat fiind că implica anumite cunoștințe de etnografie și folclor pe care nu le aveam la vremea respectivă, dar pe care le-am dobândit în scurt timp, nu știu cât de profund, chiar în România unde, la Institutul de Etnografie și Folclor, erau mari profesori: Mihai Pop, reprezentant de seamă al curentului structuralist care domina atunci scena europeană; Ovidiu Bârlea, un fost elev al marelui Constantin Brăiloiu, care a lăsat opere importante în domeniul folclorului românesc; Liliana

Ionescu-Ruxândoiu și Pavel Ruxândoiu. Era și Monica Brădulescu, autoarea unei monografii fundamentale privind colinda, pe care am reîntâlnit-o, mulți ani după aceea, într-o călătorie la Ierusalim, unde a emigrat. În același timp am frecventat în acea perioadă cursuri și am avut contacte personale cu Liviu Onu, cu care m-am reîntâlnit apoi de-a lungul anilor, cu Mihai Nasta, care mi-a urmărit cu entuziasm studiile, cu Alexandru Niculescu și Florica Dimitrescu. Eram, așadar, înconjurat de mari oameni de studiu, cei mai mulți mai în vârstă decât mine, mari maeștri care m-au primit nu atât ca pe un discipol, ci mai mult ca pe un prieten.

În felul acesta alegerea mea s-a oprit la cântecele populare românești, la un studiu de stilistică ale cărui linii fundamentale mi-au fost sugerate de Mihai Pop. A ieșit o carte care a apărut în Italia, scrisă în limba italiană, și care s-a bucurat de o primire bună atât în Italia, cât și în România, dat fiind că a fost parțial tradusă, dar a cărei inspirație nu a venit din studiile de italiană pe care le făcusem până atunci, ci, după cum vă spuneam, din mediul cultural al folcloristicii românești.

— **Interesul dumneavoastră pentru literatura populară românească s-a manifestat predilect pentru balada "națională", *Miorița*, în mai multe studii, până la una dintre cele mai recente intervenții.**

— Am continuat să studiez acest filon al folclorului românesc, în mod special cel privind cântecele bătrânești, de-a lungul anilor, într-un fel rapsodic, aș putea spune, până acum câteva luni, ultima mea intervenție fiind scurtul articol *Miorița la Padova* (apărut în traducere și în revista *Orizont*), despre care voi vorbi ceva mai încolo. *Miorița* e o operă care exercită un puternic efect și în rândul studenților noștri. Dan Cepraga, care mi-a fost student și acum este profesor de limba și literatura română la Universitatea din Padova, mi-a spus că atunci când le-a citit *Miorița* studenților săi, printre care sunt și români, unul plângea, ceea ce nu mă miră, pentru că efectul pe care îl are marea poezie și asupra mea este că îmi dau lacrimile. Sunt poezii pe care nu îndrăznesc să le citesc